

EMIL DINGA

Scuzați,
sunt doar în trecere

Proză scurtă

CURTEA VECHÉ

Cuprins

Un viitor nume de referință... / 6

Scuzați, sunt doar în trecere / 9

Bătrân, în trenul de noapte / 21

 Cabana din pădure / 39

 Măturătorul de străzi / 55

 Mormântul / 67

 Fata din tren / 81

 Casa din vale / 95

 O dispariție / 113

 Țiganca / 127

 Caracatița / 147

 Revederea / 163

O întâmplare la pescuit / 181

 Banca din parc / 199

O întâmplare de demult / 215

 Parada militară / 231

 Flacăra / 243

Un viitor nume de referință...

Emil Dinga este un nume de referință. În domeniul economic. Profesor universitar de economie teoretică și de epistemologie economică; cercetător științific la Academia Română; conducător de doctorat și de programe postdoctorale în domeniul economic; ministrul Integrării Europene (2004–2005); membru în Comisia prezidențială pentru proiectul de țară (2017–2019) etc. etc. I-am auzit rostit numele, invariabil, ori de câte ori oameni din jurul meu aveau îndoieli sau neclarități legat de felul în care trebuie abordată și deslușită o problemă (deloc simplă) economic/financiară. Atunci „Sună-l pe Dinga“ era formula care se invoca și, de cele mai multe ori, lucrurile deveneau accesibile și de înțeles.

Nu am știut că Emil Dinga are vreo preocupare tangentă cu literatura. Nu i-am citit aforismele și poeziile publicate și când, spre surprinderea mea, m-a întrebat dacă aș vrea să-i citesc un volum de proze scurte, dincolo de surpriză, am încercat un sentiment de inconfortabilă stânjenală. Mă temeam de confruntarea cu o avalanșă de platitudini așternute cu dezinvoltură și inconștiență pe hârtie de un debutant tardiv, iar perspectiva de-a încropi câteva cuvinte care să nu lezeze mă punea în dificultate și îmi crea un implacabil inconfort...

Odată lectura cărții încheiate, îmi asum eroarea prejudecății. Nu este vorba de un om care caută o în-deletnicire cu care să-și omoare timpul liber – paginile citite mi-au oferit satisfacția să întâlnesc un scriitor pe

deplin format, stăpân pe tot ce înseamnă *arta scrisului*. Cele 15 schițe care alcătuiesc volumul sunt proba unei vocații ce nu mi se pare că lasă loc niciunui semn de întrebare; calitățile autorului sunt cu totul convingătoare și demne de toată atenția. Satisfacția pe care mi-a dat-o lectura ține de limbajul scriiturii, de gravitatea și varietatea tematică, de finețea și subtilitatea cu care cele mai simple (în aparență) fapte din viața naratorului (*el* sau *ea*) sunt abordate și evocate. Autorul are, își construiește o lume a lui; personajele, surprinse în ipostaze dintre cele mai variate, sunt pe deplin autentice și, cele mai multe, memorabile. Lectura curge de la sine, oferindu-i cititorului bucuriile alese pe care le încearcă întotdeauna un iubitor al muzicii de cameră când ascultă un concert interpretat cu măiestrie.

Emil Dinga nu este un nume de referință în literatura română. Încă. Sunt sigur că nu va rata șansa să devină.

Radu F. Alexandru

Scuzați, sunt doar în trecere

Ajunse la baza stâncii. Era un ditamai pietroiul, rămas din cine știe ce eră de neliniște a planetei, înfipt în pământ cam la 60 de grade față de sol, așa încât nu a fost greu pentru localnici să-l boteze „Tunul“. Într-adevăr, așa cum se ițea către cer, cu cei circa cincisprezece metri înălțime, părea o țevă de tun gata să apere un teritoriu de stânci asemenea lui, de cine știe ce atac apocaliptic venit din cer. Puținii copaci care reușeau să găsească un strop de pământ în noianul de stânci dimprejur începeau să-și cearnă frunzele deja arămii, care, umede de la ceața aproape permanentă care întârzia să se disperseze și lipindu-se de pardoseala de stânci care se întindea pe întreaga coastă muntoasă care găzduia, la peste 800 de metri deasupra, un mic schit la care localnicii, dar și multă lume de aiurea, veneau cu regularitate să se închine (schitul avea un preot cu har, cum se spunea cu evlavie și cu un aer de mic secret de care nu trebuie să beneficieze oricine), formau un alunecuș periculos.

Se îmbrăcase îngrijit, ca și cum ar fi fost un vizitator al faimosului schit. „Tunul“ era chiar la baza muntelui, aproape de drumul întortocheat, printre stânci, folosit

de pelerini pentru a urca, uneori ținându-și copiii mici în brațe, având cu ei lumânări pe care le aprindeau la fiecare colț al drumului, unde călugării schitului ridicaseră mici troițe, purtând diverse obiecte casnice sau obiecte de îmbrăcăminte care urmau a fi slujite și sfințite la preotul cu har căruia îi cereau sprijin pentru orice, de la regăsirea unei tingiri rătăcite până la ridicarea din boli incurabile ale rudelor, părinților și copiilor. Găsise, de mult, chiar pe spinarea uriașă a „Tunului“, o cărăruie pe care, cu grijă, se putea urca până în vârful. De altfel, în serile în care presupunea că nu mai e nimeni întârziat sus la schit, care să coboare în sat, urcase de multe ori până în vârful stâncii. Găsise chiar, acolo sus, un loc nu prea comod, unde însă putea sta să se odihnească după chinul urcușului, ca într-o sanie încremenită în timp, pe care nu mai era nimeni s-o folosească. Iarna, când „Tunul“ părea că și-a pus o blană miștoasă, albă, pe spate, zăpada strânsă în sanie părea un cozoroc șugubăț și „Tunul“ chiar părea că zâmbește, vesel și destins, din depărtare. De sus, din sanie, erau până jos vreo 12-15 metri. La baza „Tunului“ era o masă stâncoasă compactă, pe care, în zilele mai însorite, copiii din satul de la poalele muntelui se zbenguiau după regulile proprii, cu strigăte menite să anunțe întregii lumi existența lor.

Satul de la baza muntelui era unul sărăcăcios, iar locuitorii înțeleseseră că existența, pe vârful muntelui, a schitului sfânt putea să le dea o mână de ajutor în asigurarea traiului zilnic, așa că, imediat ce se iveau pelerinii la baza drumului care urca spre schit, zeci de copii și, uneori, și femei în toată firea le ațineau calea, cerșind te

miri ce. Experiența îi învățase să coopereze, așa încât se răsfirau de-a lungul cărării care urca spre schit, ocolind imensele pietroaie așezate alandala de capriciile naturii, pentru a nu părea prea mulți la un loc. Desigur că așezarea strategică însăși constituia un permanent *casus belli* pentru ei, deoarece primii care îi întâmpinau pe pelerini aveau șanse mai mari să se aleagă cu ceva decât cei care i-ar fi abordat mai sus, pe coastă. Totuși, e posibil să fi înțeles, în cele din urmă, că era mai bine ca toată lumea să colecteze într-un buget comun, pe care apoi să-l împartă combatanților, decât să concureze între ei, prin asta dispărând competiția pentru locurile „din față“ (iată o aplicație concretă a complicatelor teorii ale jocurilor pentru care s-au luat și premii Nobel), așa cum au înțeles foarte repede că era mai bine să ceară direct bani („dă-mi și mie un leu, să-mi iau de mâncare“) decât să ceară mâncare sau obiecte.

De obicei, pelerinii apăreau pe la ora nouă, așa că pe la șapte el ajunsese deja la baza „Tunului“. Soarele răsărea din partea opusă coastei muntelui. Cerul începuse să se înroșească la orizont. Se anunța o zi liniștită, molcomă, de toamnă, irizând un sentiment de pace, dar și, parcă, o tristețe melancolică, asemănătoare celei ridicate din suprafața netedă, netulburată decât când și când, de vreun pește zănatic, a unui lac, într-o seară tăcută de vară. Măsură din priviri „Tunul“. Simțea că se crease o intimitate specială între ei. Urcase de atâtea ori până la sanie, desigur atunci când nu era nimeni prin preajmă (se temea ca alții să descopere cărăruia ce urca pe spatele stâncii, avea sentimentul că ar fi împărtășit un secret pe

care-l dorea numai al său), încât căpătase convingerea că și „Tunul“ era de acord ca despre cărăruie să știe numai ei doi. „Tunul“ îl salută în tăcere, sau poate avea el sentimentul că îl salută, dar i se păru că, de data aceasta, „Tunul“ chiar avea un aer complice. Se uită atent în jur. Nu era nimeni. Departe, în sat, câteva femei se treziseră și-și făceau de lucru prin curți. Peste o oră aveau să trezească copiii, să le dea ceva de mâncare și să-i trimită spre cărăruia care urca la schit. De fapt, trebuia să se grăbească. Ocoli cu dexteritate poalele „Tunului“ și ajunse în spatele acestuia. Cărăruia pe care ajungea la sanie era la locul ei. Își scoase ghetetele și rămase în ciorapi, pentru a evita alunecarea pe suprafața stâncoasă. Agățându-se de colțuri de pietre sau de smocuri de iarbă, înaintând aproape pe burtă, începu să urce, așa cum o făcuse de atâtea ori în trecut, pe drumul știut. Fiecare urcuș îi dădea un sentiment de comuniune cu natura, deoarece se comporta exact ca natura însăși. Se folosea doar de brațe, coate, genunchi și tălpi, adică doar de cele cu care natura îl înzestrase. Sentimentul acesta, de parte a naturii, îl copleșea de fiecare dată. Și, tot de fiecare dată, i se făcea rușine („iartă-mă“ i se adresa de fiecare dată „Tunului“) de faptul că, la primele ascensiuni pe spinarea stâncii, folosea un soi de scoabe din metal (pe post de pioleți) cu care se ajuta la urcuș. Îi era deosebit de rușine și de gândul, care-i trecuse prin cap, la începuturi, să lege, în vârful stâncii, o funie pe care s-o coboare apoi pe spinarea „Tunului“, așa încât să urce, asemenea alpinștilor, folosindu-se de funie. Teama că funia ar fi putut fi observată de altcineva care, astfel, ar fi urcat pe

spinarea „Tunului“ l-a împiedicat să pună în aplicare rușinosul gând. Uneori își închipuia că „Tunul“ este, de fapt, un cal preistoric pietrificat, înălțat năvălaş pe două picioare, și că el și numai el are privilegiul de a-i urca în spate și de a-l călări. Oare care o fi povestea acestui cal? Oh, nevoia de povești, nevoia nesățioasă, nevoia sădită în cele mai proprii fibre ale noastre, de a ni se povesti (unde citise el că poveștile sunt, de fapt, minciuni?), de a ni se da o justificare, oricât de fantezistă (dar, oare, unde începe fantezia?), despre ceva ce dorim să înțelegem! De fapt, poate că nu dorim să înțelegem ceva, ci dorim să credem în ceva. Oare dacă el credea că „Tunul“ este un cal pietrificat, „Tunul” nu era chiar un cal pietrificat? Toată metafizica se străduiește, de fapt, să arate că realitatea este ceea ce noi ne reprezentăm despre ea că este. Ce ne facem cu categoriile de spațiu, timp și cauzalitate, despre care Kant spune că sunt înnăscute (apriorice, cum îi plăcea să le denumească) și că întreaga realitate este structurată pe baza acestor categorii care sunt în mine (sunt, adică, transcendente)? Păi, atunci, iată, categoriile astea apriorice îmi spun mie că „Tunul“ este un cal, deci nu ar trebui să am nicio îndoială că „Tunul“ este un cal. Atunci eu sunt, de bună seamă, un călăreț, din moment ce urc pe spatele unui cal. Se opri, gâfâind. Întotdeauna se oprea la jumătatea drumului. Știa unde este jumătatea drumului, stabilise asta de mult, era o stâncă cu un smoc de iarbă în vârf, care se ițea spre coasta stângă a „calului“. Nu era, aici, la jumătatea drumului, nicio posibilitate să se așeze, așa că stătea două-trei minute, așa cum faci la urcatul scărilor în bloc, pe partea

orizontală dintre două secvențe de urcat, respirând rar, pentru a-și liniști bătăile inimii forțate de efort. Stătea în aceeași poziție, aproape culcat pe burtă, arunca câte o privire în stânga și în dreapta stâncii, arunca o privire și către sania din vârful „Tunului“, apoi pornea din nou. Porni, și de data aceasta, să parcurgă ultima jumătate din traseu. Avu din nou, în minte, sentimentul de comuniune cu natura (de fapt, de ce nu, avu sentimentul ancestralei comuniuni dintre cal și călăreț, ba chiar al celor două mari epopei ale comuniunii om-natură din istorie: epopeea comuniunii om-cal și cea a comuniunii om-câine). Aproape că îmbrățișa stânca aceasta, care-i oferea, prin această îmbrățișare, siguranța că n-o să cadă în hăul care creștea sub el pe măsură ce urca. Ce idee măreață au avut primii oameni care s-au gândit să-i îngroape în pământ pe cei morți! Se gândi cu admirație la acei strămoși ai săi. Au înțeles că suntem doar accidente ale naturii și, deci, trebuie să ne întoarcem în natură. Oare de ce a simțit natura nevoia să ne facă pe noi, adică nevoia să se oglindească pe ea însăși? I se păru că este vorba despre un fel de narcisism al naturii. Natura nu a putut suporta gândul că nimeni nu știe de existența și de frumusețea ei, și atunci a creat ceva care să afle despre ea (totuși, ideea i se păru prea metafizică). Asta e o aroganță nemăsurată din partea naturii, gândi în continuare, în timp ce căuta cu mâna un colț de stâncă de care să se agațe pentru a putea coti la stânga, pe cărăruie (aici era un punct destul de periculos, deoarece trebuia să te rotești spre burta „calului“, așa încât riscul de a aluneca era mai mare). Găsi colțul de stâncă pe care-l

folosise de atâtea alte dăți, se prinse cu nădejde de el și trecu de zona periculoasă. Își aminti de ceva asemănător privitor la Tolstoi (cum a putut cineva să trăiască, pentru că nu ar fi putut să scrie dacă nu ar fi trăit el însuși, o poveste de dragoste ca a Annei Karenina? Ce noroc trebuie să-l lovească pe un muritor pentru a avea asemenea trăiri!). Undeva, în Jurnalul său, însă, Tolstoi atrage atenția cititorului, spre final, să nu uite că pe lume există nenumărați alți oameni decât Lev Nikolaevici Tolstoi: cum adică, dumnealui chiar credea că cititorul se va gândi doar la el? Aceasta este o dovadă de aroganță indescriptibilă. Odată lămurită problema aroganței, se uită în sus, de-a lungul cărării care mai rămăsese de parcurs. Aproape că ajunsese. Se strecură pe sub o ieșitură stâncoasă care îl obliga literalmente să se târâie pe burtă (își aminti de simulările din armată, făcuse armata la artilerie grea, după ce luase examenul de admitere la facultate, adică făcuse doar opt luni, la teriști – TR, termen redus, deoarece armata se făcea, pe vremea aceea, timp de un an și patru luni. Acum armata nu mai este obligatorie, ce pierdere pentru procesul de maturizare a tineretului!) și se așeză, cu grijă, simțind fiecare asperitate a stâncii, de-a lungul saniei. Așezarea în sanie presupune întoarcerea cu 180 de grade a corpului, așa încât, de fapt, intrarea pe fâgașul saniei se face cu picioarele înainte (sugestia religioasă a expresiei „cu picioarele înainte“ îl înfioră brusc). Sania de pe coama „Tunului“ era, cumva, petrecută peste vârful stâncii și apoi cobora, parțial, spre partea atârnată spre hăul de dedesubt. Practic, după ce te așezai cum se cuvine, stăteai ca într-un bob dintre

acelea folosite în sporturile de iarnă, doar că „bobul“ acesta era înclinat în jos aproape de 60 de grade (își dădu seama că înclinația „Tunului“ și cu înclinația saniei descriau, în spațiu, un triunghi echilateral solid, citise undeva că spațiile euclidiene puteau fi formalizate nu numai în plan, ci și în spațiu, ca solide – se numeau, parcă, spații Minkowski, dar nu mai era sigur). După un minut își dădu seama că s-a așezat temeinic în sanie. Cu coatele se sprijinea de două ieșituri, ca de două brațe ale unui fotoliu, iar picioarele atârnav, practic, peste stâncă. Nu putea să se uite direct jos, deoarece ar fi trebuit să se aplece din partea superioară a corpului, ceea ce i-ar fi redus frecarea cu pereții saniei și ar fi alunecat ireversibil spre hău. Se uitase, însă, altădată, când înaintase, cât putuse, cu capul înainte, așa că își imagina perfect platoul stâncos care se așternea la baza „Tunului“, pe verticala care cobora de la tălpile picioarelor. Probabil că era șapte și jumătate, așa că trebuia să se grăbească. Știa ce avea de făcut, trebuia să ridice coatele de pe brațele „fotoliului“ și, în timp ce aluneca de-a lungul saniei, trebuia să-și facă un mic balans spre înainte din partea superioară a corpului. Aceasta ar fi imprimat corpului în cădere (noroc de Newton, că ne ajută cu gravitația) o mișcare de rotire în plan vertical, care ar fi adus corpul, pe platforma de stâncă de dedesubt, cu capul exact în jos. Dacă moartea nu ar fi fost instantanee, totul ar fi fost lipsit de sens. Verifică starea de alunecare a saniei, lăsând coatele să se întindă nițel, fără a slăbi punctul de sprijin. Corpul alunecă circa douăzeci de centimetri în jos, bălângănind tălpile deasupra golului de dedesubt.

Două păsări speriate, care-și aveau cuibul chiar sub tălpile picioarelor, pentru a-l feri de intemperii, își luară, precipitat, zborul, speriate de cele două tălpi apărute, din senin, lângă cuib. Se ridicară puțin în aer, fără a se îndepărta de cuib, în încercarea de a-l apăra dacă ar fi fost cazul (poate aveau niște pui întârziați), zdrobind aerul cu cele două perechi de aripi (își aminti brusc că omul nu reușise niciodată să imite zborul păsărilor, mitul icarian fiind emblematic în acest sens, înlocuindu-l, umil, cu aripi fixe care foloseau viteza pentru a produce portanța necesară menținerii în acest fluid numit aer). Se uită la cele două păsări, care zburau, cum se spune, la punct fix, martori muți ai poveștii lui, și le spuse, cu un zâmbet slab și vinovat pentru deranjul cauzat: *Scuzați, sunt doar în trecere*. Apoi ridică simultan ambele coate, care se sprijineau pe brațele „fotoliului“. Corpul începu să alunece, la început încet, apoi tot mai repede. Când simți că este pe cale să se desprindă complet de sanie, ridică puțin capul și torsul, cu o mișcare smucită, pentru a da acel impuls de rotire a corpului spre în față.